

MAKTABGACHA TA'LIMDA A'NAVIY-MA'RIFIY TADBIRLARNI TASHKILLASHTIRISH VA NAZORAT QILISH

Abdujabborova Zilola Ataullo qizi

Jizzax viloyati Baxmal tumani 1-son DMTT tarbiyachisi

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha ta'limda an'anaviy-ma'rifiy tadbirlarni tashkillashtirish va nazorat qilishning nazariy va amaliy jihatlari ko'rib chiqiladi. Tadbirlarning maqsadlari, vazifalari, tashkiliy shakllari va o'tkazish metodlari tahlil qilinadi. Shuningdek, tadbirlarni nazorat qilish mezonlari, baholash usullari va takomillashtirish yo'llari yoritiladi. Maqola maktabgacha ta'lim pedagoglari, metodistlari va soha mutaxassislari uchun mo'ljallangan.

Kalit so'zlar: Maktabgacha ta'lim, an'anaviy-ma'rifiy tadbirlar, tashkillashtirish, nazorat, milliy qadriyatlar, ma'naviy-axloqiy tarbiya, pedagogik texnologiyalar.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida an'anaviy-ma'rifiy tadbirlar bolalarning ma'naviy dunyoqarashini boyitish, ularda milliy qadriyatlarga hurmat hissini shakllantirish va vatanparvarlik ruhini tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi. Ushbu tadbirlar bolalarga o'z xalqining tarixi, madaniyati, urf-odatlari va an'analari bilan tanishish imkoniyatini beradi.

Tadbirlarni tashkillashtirishda quyidagi tamoyillarga amal qilish zarur:

Ilmiylik: Tadbir mazmuni ilmiy asoslangan, ishonchli faktlarga tayanilgan bo'lishi kerak. **Mavzuga moslik:** Tadbir mavzusi bolalarning yosh xususiyatlariga, qiziqishlariga va bilim darajasiga mos bo'lishi lozim. **Qiziqarlilik:** Tadbir bolalar uchun qiziqarli va esda qolarli bo'lishi, ularning faol ishtirokini ta'minlashi kerak.

Amaliylik: Tadbirda olingan bilimlar kundalik hayotda qo'llanilishi mumkin bo'lishi lozim. **Hamkorlik:** Tadbirni tashkil etishda pedagoglar, ota-onalar va jamoatchilik vakillari bilan hamkorlik qilish maqsadga muvofiqdir.

Tadbirlarni nazorat qilish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

1. Rejalashtirish bosqichi: Tadbirning maqsadi, vazifalari, shakli, muddati, ishtirokchilari va mas'ullari belgilanadi.
2. Tayyorgarlik bosqichi: Tadbir uchun zarur bo'lgan materiallar, jihozlar, ko'rgazmali qurollar va boshqalar tayyorlanadi.
3. O'tkazish bosqichi: Tadbir belgilangan reja asosida o'tkaziladi.
4. Tahlil bosqichi: Tadbirning natijalari tahlil qilinadi, kamchiliklar aniqlanadi va kelgusida ularni bartaraf etish yo'llari belgilanadi.

Tadbirlarni baholashda quyidagi mezonlardan foydalanish mumkin:

- * Tadbirning maqsadga erishganlik darajasi

- * Bolalarning faolligi va qiziqishi
- * Tadbirning mazmuni va sifati
- * Tadbirning tashkiliy darajasi
- * Tadbirning ta'sirchanligi

Tadbirlarni takomillashtirish uchun quyidagi yo'nalishlarda ish olib borish zarur:

- * Tadbirlarning mazmunini boyitish va yangilash
- * Tadbirlarni o'tkazishning zamonaviy metodlarini qo'llash
- * Pedagoglarning kasbiy mahoratini oshirish
- * Ota-onalar va jamoatchilikning ishtirokini kengaytirish.

Germaniya Qadriyatlarga urg'u: Demokratik qadriyatlar, inson huquqlari, tolerantlik va o'zaro hurmat asosiy o'rin tutadi.

Ijtimoiy-emotsional rivojlanish: Bolalarning empatiya, hamkorlik, muammolarni hal qilish kabi ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga katta e'tibor qaratiladi.

Madaniy xilma-xillikni qadrlash: Turli madaniyatlar bilan tanishtirish, bolalarda boshqa xalqlarga nisbatan hurmatni shakllantirish.

Tabiatga muhabbat: Bolalarni tabiat bilan yaqindan tanishtirish, ekologik ongini shakllantirish.

O'yin orqali ta'lim: Ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni o'yinlar, hikoyalar, qo'shiqlar orqali singdirish.

Germaniyada ma'naviy-ma'rifiy tarbiya demokratik qadriyatlar, ijtimoiy ko'nikmalar, madaniy xilma-xillikni qadrlash va tabiatga muhabbatni o'z ichiga oladi, o'yin orqali amalga oshiriladi.

Yo'nalish: Bolaning individual rivojlanishiga e'tibor.

Ta'lim uslubi: O'yin orqali o'qitish, bolalarning o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish.

Xususiyat: Tabiat bilan yaqin aloqa, ekologik ta'lim.

Amaliyot: Bolalar bog'chalari ko'pincha o'rmonlarda yoki tabiatga yaqin joylarda tashkil etiladi.

Yaponiyada ma'naviy-marifiy ishlar juda chuqur va o'ziga xos tarzda amalga oshiriladi. Ularda axloqiy tarbiya ustuvor. Mehr-oqibat, hurmat, tartib-intizom, hamkorlik, sabr-toqat kabi axloqiy fazilatlarini singdirishga katta e'tibor qaratiladi.

Guruhga e'tibor jamoa bo'lib ishlash, o'zaro yordam, boshqalarning fikrini hurmat qilish muhim ahamiyatga ega. Tabiat bilan uyg'unlik, tabiatni sevish, uni asrash, tabiat hodisalaridan zavqlanishga o'rgatish. Milliy madaniyatni qadrlash, an'anaviy san'at, musiqa, urf-odatlar bilan tanishtirish, milliy g'ururni shakllantirish. Mustaqillikka undas, bolalarni o'z-o'ziga xizmat qilishga, mustaqil fikrlashga, qaror qabul qilishga o'rgatish.

Yaponiyada ma'naviy-ma'rifiy tarbiya axloqiy fazilatlar, guruhga e'tibor, tabiat bilan uyg'unlik, milliy madaniyatni qadrlash va mustaqillikka undashga asoslangan.

Singapurda qadriyatlarga asoslangan ta'lim, milliy qadriyatlar (irqiy uyg'unlik, hamjihatlik, mehnatsevarlik, halollik) asosiy o'rin tutadi. Ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni rivojlantirish, O'zini anglash, o'zini boshqarish, ijtimoiy ong, munosabatlarni boshqarish kabi ko'nikmalarni shakllantirish. Fuqarolik tarbiyasi, Vatanparvarlik, jamiyatga foyda keltirish, mas'uliyatni his qilishga o'rgatish. Madaniy xilma-xillikni qadrlash, Singapurning ko'p millatli jamiyat ekanligini hisobga olib, turli madaniyatlar bilan tanishtirish, o'zaro hurmatni shakllantirish. Kreativlik va innovatsiyalarni rag'batlantirish, bolalarni yangi g'oyalar yaratishga, muammolarni ijodiy yechishga undash.

Singapurda ma'naviy-ma'rifiy tarbiya milliy qadriyatlar, ijtimoiy-emotsional ko'nikmalar, fuqarolik tarbiyasi, madaniy xilma-xillikni qadrlash va kreativlikni rag'batlantirishga qaratilgan.

Xulosa qilib aytganda maktabgacha ta'limda an'anaviy-ma'rifiy tadbirlarni to'g'ri tashkil etish va nazorat qilish bolalarda milliy qadriyatlarni shakllantirish, madaniy merosni o'rgatish hamda vatanparvarlik ruhini uyg'otishda muhim ahamiyatga ega. Tadbirning aniq maqsadini belgilash, puxta rejalashtirish, sifatli tayyorgarlik ko'rish va bolalar uchun qiziqarli tarzda o'tkazish, shuningdek, natijalarni tahlil qilib, kelgusida takomillashtirish orqali yuqori samaradorlikka erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (2020 yil 23 sentabr, O'RQ-637-son).
2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim konsepsiyasi (O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 9 sentabrdagi PQ-3261-son qarori bilan tasdiqlangan).
3. Maktabgacha ta'lim muassasalariga qo'yiladigan Davlat talablari (O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2018 yil 19 iyuldagi 544-son qarori bilan tasdiqlangan).
4. "Ilk qadam" maktabgacha ta'lim muassasasining namunaviy o'quv dasturi. - Toshkent: 2018.
5. Xalqaro tajriba:
  - * OECD (2017), Starting Strong 2017: Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care, OECD Publishing, Paris.
  - * UNICEF (2019), A World Ready to Learn: Prioritizing quality early childhood education.

